

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. V. Gravis metus non excusat adulterium à divortio. Neque quòd altera pars indirectè dederit causam, v. g. injustè subtrahendo alimenta: secûs si vel expressè consenserit, eam, etiam volentem, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

deserendo, aut alimentis necessarijs non providendo; censetur, ob tale uxoris adulterium posse virum ab ea divortium facere? Hæc est nostra resolutio:

CONCLUSIO V.

Gravis metus non excusat adulterium à divortio. Neque quòd altera pars indirectè dederit causam, v. g. injustè subtrahendo alimenta: secùs si vel expressè consenserit, eam, etiam volentem, prostituendo; vel implicite, non prohibendo ubi & quando commode poterat prohibere.

182. **P**rimam partem hujus Conclusionis vocat Sanchez sup. n. 16. communissimam sententiam. Quam ipse probat: quia reverà non excusat à culpa mortali adulterij, & fidei fracturæ, quæ causa divortij sunt. Et ad illam culpam mortalem Canones attendunt. Undè cautè Glossa cap. *Proposito*, 32. q. 5. & illam sequentes Archid. & Bellameta dixerunt, excusare metum à pœna legali adulterij, quæ dolum desiderat. At secundùm Canones esse adulterium, quasi senserint non excusare à pœnis Canonicis, quæ culpam considerant: quales sunt divortium & dotis amissio, cap. *Plerumque*, de Donat. inter virum & uxorem. Ita Sanchez.

Nunc loquatur D. Glossa verb. *Adultera*. Videtur, quòd Aug. malè induxit exemplum Lucretiæ: nam in veritate secundùm Canones adulterium commisit: sive directa, sive indirecta fuerit voluntas; licet secundùm leges non committatur nisi dolo, ff. de *Adult.* l. penult. Sed Aug. induxit exemplum hoc, quasi a minori, quod ex quo ea, quæ conditionaliter (id est ex gravi metu) fuit coacta, excusatur secundùm legem ab adulterio, multò magis, quæ absolute, secundùm Canones, 1. q. 1. Constat, 50. dist. Presbyteros.

183. **N**ota autem, Adversarios nostros ex d. cap. *Proposito*, quòd desumptum est ex D. Aug. de Civit. Dei lib. 1. cap. 19. principaliter probare suam sententiam; cò quòd in fine Aug. excuset Lucretiam ob adulterio, quæ tamen non fuit violenter oppressa; sed tantùm conditionaliter coacta metu gravis infamiæ, ut patet ex Historia in expositione casus relata, ibi: *Tunc illa timens tantam infamiam, cum valde casta haberetur, supposuit se illi.* Et nihilominus Aug. ut dixi, excusat eam ab adulterio, dicens: *Quid dicemus, adultera hæc, an casta judicanda est? Quis in hac controversia laborandum putaverit? Egregiè quidam ex hoc, veraciterq; declamans ait: Mirabile dictu, duo fuerunt, & adulterium unus admisit. Splendide atque verissime.*

184. **S**ed quid dicam? Fortè D. Aug. fuit in ea opinione, Lucretiam absolutà vi oppressam fuisse.

se. Nam in principio cap. ait: *Lucretiam certè Matronem nobilem veteremq; Romanam, pudicitia magnis efferunt laudibus. Hujus corpore cum violenter oppresso Tarquinij Regis filius libidinose potitus esset &c.*

Atque ut loqueretur de coactione conditionali, nihil referret; ut benè notat Gloss. verb. *Vnus admisit*, dicens: *Imò & ipsa, nisi absolutè fuerit coacta, arg. sup. ead. Itane. Sed hoc idè dicit, quia non tenetur hoc casu ad pœnam legis; quia sine dolo adulterium non committatur, ff. de *Adult.* l. penult. Aliàs potius debuit mori, quam consentire, inf. ead. §. Cum ergò.*

185. **A**st nunquid divortium pœna legis? Minimè. Quid ergò? Quasi pœna juris naturalis & divini; & idè incurritur ab eo, qui lædit jus naturale & divinum, id est, qui committit culpam adulterij coram Deo, nisi aliquid aliud obstat.

Perperam igitur citatur hæc Glossa ab Adversarijs nostris, inter quos Averfa q. 23. sect. 3. §. *Tertio*, ubi sic scribit: *Contingere potest, ut conjux non solum mulier, sed etiam vir, gravi metu inducatur ad consentiendum in adulterium, utpotè per comminationem mortis aut alterius gravis damni. Quo casu adhuc quidem mortaliter peccabit, quia deberet potius mortem pati. Et idè mereri pœnam divortij, affirmant D. Bonavent. 4. dist. 35. in exposit. literæ (ibi:) *Quintus (casus) si fuerit vi oppressa.... hæc autem intelligendum est de vi absoluta.* Durandus q. 1. n. 6. Palud. a. 2. n. 16. Sanchez lib. 10. dist. 5. n. 16. & plures ex Iuristis, quos idem refert.*

186. **N**on tamen videtur necessarium id asserere; talemque adulterij culpam non sufficere ad divortium indicant Gloss. & Archid. in cap. *Proposito*, 32. q. 5. dicentes, tale non esse adulterium quoad pœnas legales, & videntur intelligere non solum quoad pœnas legum civilium, sed quoad omnes alias. Et expressè docent Abbas consil. 4. n. 3. Sylvester verb. *Adulterium*, in fine, Rosella & Armilla n. 5. Tabiena q. 1. n. 3. Graff. part. 2. Decision. lib. 1. c. 12. n. 72. Et probabile censet Sanchez n. 15. Idemque esse notant Abbas, Sylvester & Rosella, si mulier præ verecundia & metu infamiæ non clamaverit. Ita Averfa.

Dico ergò: gratis intelligitur Gloss. non solum quoad pœnas legum civilium, sed quoad omnes alias; imò oppositum probatur: quia immunitatem à pœnis legis colligit ex jure civili, nullo allegato Canone, ut sup. vidimus.

187. **P**ræterea: vel ego cæcus sum, vel ipse lipus, qui eam sententiam legit apud Tabienam loco citato. Hæc sunt ejus verba: *Quid de adultera per vim violata? Utrum puniatur pœnâ adulterij? Respondeo breviter: secundùm Pannon. in consil. 4. quòd si fuit violentia absoluta, nullam pœnam patitur. Si verò fuit conditionalis, peccavit coram Deo, tamen non debet puniri pœnâ adulterij, scilicet ut perdat dotem. Sic ille.*

Si inferas: ergò etiam ut possit celebrari divortium. Negatur Consequentia ex ipso Tabiena, verb. *Matrimonium* 4. n. 1. casu 5. quem

hiscè

hiscé verbis exprimit: Si fuit vi oppressa, c. Proposito, 32. q. 5. Quod intelligitur de vi absoluta, 32. q. 7. *Omnes causationes.* Quid vobis videtur? Nonne rectis oculis Averfa legit Tabienam? Si tamen proprijs oculis legerit.

188.
Itemque
Sylvester.

Et verò Sylvester, quamvis loco citato illam sententiam doceat; equidem sibi contrarius, verb. *Divortium*, q. 9. casu 4. Si, inquit, fuit vi oppressa, 32. q. 5. *Proposito animi*: Quod intellige de vi absoluta; sed si metu, aut præcepto parentum, instantiâ consanguineorum, vel simili causâ fornicaretur, etiam de facto contrahendo cum aliquo, non excusaretur, 32. q. 7. *Omnes*. Sic ille.

Ecce uterque Auctor dictum cap. *Proposito*, intelligit de vi absoluta: quomodo ergò bene Averfa, qui profitetur, se sententiam eorum sequi; bene, inquam, ex eo cap. probat, sufficere vim seu coactionem conditionalem? Illa ergò probatione omiſſâ, quam jam satis reprobarimus, expendamus alias probationes ejusdem Auctoris. Suadetur etiam (inquit sup.) exemplo: quia alia delicta, simili metu commissa, non censentur poenis legalibus, & censuris ipsis Ecclesiasticis subiacere. Ita Averfa.

Alia probatio
posterioris
opinionis
ex Averfa.

189.
Rejicitur
ex Herinx.

Verum (inquit Herinx sup. n. 46.) hoc quoque parum refert: cum in præſenti non sit poena, sed cessatio obligationis ob fractam fidem, & illatam veram injuriam; qualem etiam inferret cum obligatione reparandi damna, qui ex metu incendisset domum, aut occidisset dominum. Ita hic Auctor. Qui intelligit poenam propriè dictam, constitutam utique per legem aliquam merè positivam, civilem vel Ecclesiasticam.

Objectione.

Si dixeris: saltem amissio dotis est poena propriè dicta, inflicta ab Ecclesia cap. *Plerumque*, de Donat. inter virum & uxorem. Ergò hæc saltem non incurritur per adulterium conditionaliter coactum.

Solutio.

Respondetur: fortè propterea Tabiena sup. distinxit inter divortium & amissionem dotis. Et sanè adulterium istud levius peccatum est, ut patet ex alijs juribus, alibi allegatis; quid ni ergò minorem poenam mereatur, quam adulterium prorsus voluntarium? Interim hæc est poena Canonica; poenæ autem Canonicae, ut sup. dicebat Sanchez, culpam considerant, non dolum, quem considerat jus civile, & qui excluditur per gravem metum. Et quamvis levior culpa sit; equidem absolute gravis, & proportionata huic poenæ.

190.
An minus
excuset à
censuris.
Suarez.

Quod attinet censuras Ecclesiasticas, Suarez de Cens. disp. 4. sect. 3. n. 12. ait: Si metus non excuset à culpa, non excusabit etiam à censura: nec fingi potest casus, in quo metus sufficiat ad excusandam talem poenam, scilicet censuram; etiamsi non excuset à gravi culpa: quandoquidem lex, ut supponimus; absolute imponat censuram adversus transgressores talis legis. Secus verò esset, quando adderet aliquod verbum, indicans & postulans liberiores modum operandi. Sic ille. Iam autem neque in lege divortij, quæ naturalis est vel divina; ne-

Bosco de Matrim. Pars II.

que in poena amissionis dotis, quæ est juris Ecclesiastici, additur aliquod verbum, indicans & postulans liberiores modum operandi.

Tandem probat suam sententiam Averfa: quia Matrimonium ipsum tali metu contractum est irritum, & nullam obligationem inducens. Sed quis non videt, eum ex arenâ texere funem? Qualis Consequentia; Matrimonium gravi metu contractum est irritum; ergò adulterium conditionaliter coactum non meretur poenam divortij? Nunquid bene sequitur: Licet Matrimonium conditionaliter coactum; ergò indidem licet adulterium?

Ultima probatio
sententiæ
Averfae.

Sed pergamus ad secundam partem Conclusionis, quæ habetur decisa cap. 5. de Divort. sequentis tenoris: *Ex literis tuis accepimus, quod V. quandam duxit uxorem, qui paucis temporibus fure concordes: proponebat enim idem V. quod illam per violentiam sibi illatam, metu etiam mediante, duxisset. Et infra: Tandem vir uxorem suam super crimine fornicationis in iure convenit, quæ nescitur, quo ducta spiritu capiti publice confiteri, quòd cum vir negaret ei in necessarijs providere, crimen compulsa est incurrere memoratum: cumq; diligentius a se fuisset admonita, ne ad suggestionem alicujus illud tam turpe contra se proponeret, ipse id manifestius assereret. Ecce casus Conclusionis.*

191.
Probatur
2. pars
Conclus.
ex cap.
5. de
Divort.

Sequitur resolutio: *Sanè tu, convocato Capitulo tuo, cum ex eorundem consilio utrique privatum continentiam injunxeris observandam, ita quòd iuste viverent ab invicem segregati: memoratus V. furium cum aliâ sponsalia, & nuptias temerè celebravit.*

Ubi Gloss. verb. *Ab invicem separati*, inquit: *Ex hoc videtur, quòd sententia divortij lata fuit, cum de consilio Capituli videatur fecisse.* Ergò injusta subtractio alimentorum non excusat adulterium à poena divortij: ut ead. Gloss. verb. *Compulsa*, testatur, dicens: *Non ideo tamen excusanda est: quia non est ignoscendum ei, qui prætextu paupertatis turpiter degit; ff. de Rit. nupt. Palam, §. Non est.*

Injusta
subtrahit
alimen-
torum
non excusat
à divortio.

Idem statuitur cap. *Significasti*, eod. ubi repellitur uxor, petens restitutionem mariti, si notoriè fornicata est post injustam dimissionem, ibi: *Verum mulier non continuit, sed sobolem de alio viro suscepit: nec minus postulat viro restitutionem, asserens se ab ipsa injustè dimissam, & eundem sibi materiam adulterandi dedisse. Consultationi tuae taliter respondemus, quòd si notorium est, mulierem ipsam adulterium commisisse, ad eam recipiendam prefatus vir cogi non debet.*

192.
Statuitur
cap. 4. de
Divort. in-
justam di-
missionem
non excusat
v.

Ubi Gloss. verb. *Materiam adulterandi*, contra arguit, dicens: *Quod videtur; quia ipse dedit ei materiam adulterandi, quare sibi imputet vir; arg. 27. q. 2. Si tu abstines, & ff. de Minor. Cum mandato, in fine. Quod magister Ioan. Faventinus concedebat: quia qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur, §. dist. Studeat, & ff. ad leg. Aquil. Q i occidit, §. In hac, & inf. de Injur. & dam. da. cap. ult. in fine.*

Nunquid Faventinus audiendus? Sed contrarium est verum (inquit Gloss.) quia mulier ad hoc nullâ

Y Y Y Y condi

condicione debet adduci, 32. q. 5. Itane. Nec est ignoscendum ei, quæ prætextu pauperpatis turpissimam vitam ducit.

193. *Objicitur cap. 2. q. 2. 2. 2.* Quid ergo ad d. cap. *Si tu abstines*, ubi ex D. Chrysof. Homil. 1. in Psal. 50. refertur: *Si tu abstines sine uxoris voluntate, tribuis ei fornicandi licentiam, & peccatum illius tua imputabitur abstinentia.* At quando uxor de licentia viri fornicatur, non licet viro divertere, ut habet sequens pars Conclusionis.

Solutio. Respondeo: hic nomine, *Licentia*, occasio intelligitur, ut explicat ibi Gloss. verb. *Licentiam*, dicens: *Id est, occasionem.* Et sanè urgentior est occasio, quando uxor domo expellitur, alimentisque privatur: Et tamen tunc licet divortium, ut patet ex juribus statim allegatis. Nisi tamen vir eam intentione hæc faceret, quod illa necessitate urgente adulterium perpetraret; & idem dico de negatione debiti, & alijs indirectis occasionibus. Quia tunc perinde est, ac in adulterio connivere.

Unde si Judex, quia illa intentio non potest probari, sententiam proferret divortij; & dotem viro applicaret; haud equidem tunc vir in conscientia tutus foret; quia sententia innititur falsæ præsumptioni. Sicuti, si vir expressè dedisset licentiam adulterandi, & ea non posset in iudicio probari.

194. *Ratio præcluditur.* Quod si dicas (inquit Sanchez sup. n. 10.) illam intentionem mente retentam esse: atque ita nil posse operari in contractibus, qualis est iste, ut vir lucretur dotem ob adulterium uxoris. Eam enim tacitâ conditione vir recipit dotem, ad ejus restitutionem, soluto Matrimonio, se obligans. Respondeo: hic unâ cum actu interno expulsionem aut sævitiam, quæ causa fuit, intervenisse, illaque actus externos esse. Ita præfatus Auctor.

Quid si vir prævideat adulterium. Aversa. Quinimò existimat Aversa sup. §. *Cohærenter*, sufficere, quod vir præviderit adulterium uxoris, tamen si eo sine non præberit occasionem. Pono ejus verba: Cohærenter tamen ad ea, quæ dicta sunt, asserendum videtur: si vir rationaliter non prævideat, aut reputet, uxorem fornicaturam, habere adhuc jus divortij faciendi ab uxore adulterante, quamvis inductâ occasione sibi à viro datâ. Quia nempe, sola injuria viri in alio genere, quam adulterij, non facit compensationem cum adulterio uxoris; nec illam excusat, quod minus justam viro causam dederit faciendi ab illa divortium, ob fractionem fidei conjugalis.

195. *Sufficere videtur, ut vir nequeat divortio.* Si autem vir rationaliter prævideat, aut prævidere debeat, uxorem ab ipso malè habitam in hoc crimen fore lapsuram, tunc ob hujusmodi lapsum non habere justam divortij causam. Quia planè se habet, sicut consentiens, sive permittens, cum impedire posset, ac teneretur lapsum uxoris, eique licentiam fornicandi ex parte sua dedisse censetur, estque ejus culpæ reus & particeps; quare non poterit ex hujusmodi causa divortium facere. Et sicut ultro hoc fatebatur Sanchez, quando vir eo animo vexabat uxorem, ut ad fornicandum adigeret: jam

autem juxta prædicta eadem ratio est, quando sciens ei præbet occasionem fornicandi, & potens ac debens impedire permittit.

Sic debent intelligi textus, pro utraque parte inducti. In cap. *Significasti*, & cap. *Ex literis*, non amittit vir jus divortij ab uxore fornicante, occasione injustæ dimissionis, aut defectu debite provisionis; quantum scilicet est ex vi hujus injuriæ, aut defectus: seclusâ tamen prævisione, & permissione viri de lapsu uxoris. In cap. *verò: Si tu abstines*, vocatur fornicandi licentia, & neganti debitum imputatur peccatum alterius, quando hoc rationabiliter prævisum est, seu prævideri debuit. Et totum, quod dicitur de viro, respectu uxoris, pariter intelligitur de uxore respectu viri. Hactenus Aversa.

Satis utique cohærenter ad ea, quæ ipse prius docuerat, & quæ docet postrema pars nostræ Conclusionis: utputa, sufficere implicitum consentium seu permissionem adulterij conjugis, ubi & quando commodè poterat impediri. Equidem quod vir, si uxorem prostituat, seu tradat alteri adulterandam, quod, inquam, nequeat hinc divortium facere. Omnes docent.

Estque expressum in jure, cap. *Discretionem*, de *eo qui cogn. consang.* ibi: *Quam postmodum, à se incognitam, cuidam consanguineo suo tradidit, in quantum potuit renitentem. Ille verò cum ipsa, licet invitâ, Matrimonij solemnia celebravit: sed mulier, quam cito fuit reddita libertati, aufugit ab eo, & se priori viro restitui postulavit.* Et infra: *Quod si forsitan ad id (scilicet, ad servandam continentiam) induci nequiverit, vir prior cogatur redire ad ipsam, & maritali eam affectione tractare, cum adulterium ei non possit objicere, qui eam adulterandam tradidit, præsertim invitam.* Ita Innoc. III.

Et per se est consorium rationi. Quia, ut dicit Reg. juris 27. de Reg. juris in 6. *Scienti & consentienti non fit injuria, neque dolus.* Scilicet de quo justè conquiri possit. Undè tali casu censetur condonare injuriam, quæ à parte rei fit, sive ipsi Matrimonio, sive conjugati consentienti, qui nequit validè cedere jure suo: condonatione autem factâ, ut infra dicitur, non manet jus divortij: quippè injuria est fundamentum ejus.

Notat autem Canisius in d. *Regulam*, copulative dictum fuisse: *Scienti & consentienti.* Nec enim (inquit) huic *Regulæ* locus est, nisi hæc duo simul conjungantur; quia quandoque scienti injuria fit, sed non consentienti; quia reclamat, vel non audent contradicere adversario, propter metum vel verècundiam, l. penult. ff. de Furtis. Quandoque fit consentienti, sed non scienti, id est, verè intelligenti, veluti pupillo, furioso, l. 1. §. *Impuberes*, Cod. de Falsa moneta.

Non obstat textus in cap. *Contingit*, 39. extra de Sent. excom. ubi is, qui scientem & consentientem Clericum percussit, nihilominus excommunicatur, tamquam manus injurias Clerico intulerit. Quia Clericum percutiens, non tam ipsi Clerico, quam Ordini clericali injuriam infert, cujus hoc privilegium est,

196. *Vir prostituens uxorem non potest divertere.*

Probatum est cap. 6. de eo qui

197. *Conjuncti rationi. Reg. 27. in 6.*

Explicatur d. Reg. in Canisio.

198. *Occurrit objectioni.*

est, cuique Clericus renuntiare non potest.

Secunda
obiectio.
Solutio.

Nec impeditur textus in l. un. Cod. de Rapt. virg. quò & raptores puniuntur, etiam si volentem mulierem honestam abduxerint. Sed id accidit, quòd lex præsumat, mulierem non liberè abductam, sed dolosà persuasione ipsius raptoris: *Persuadere autem est plus, quam compelli, atque cogi sibi parere*, inquit Ulpianus in l. 1. §. *Persuadere*, ff. de Servo corrupto.

199.
Tertia obiectio.
Hodulianus.

Sed neque movet l. *Si quis servo*, Cod. de Furtis & servo corrupt. Quia licet ibi reverà neque servus corruptus, neque invito domino res ablata sint; tamen ideo placuit actionem furti, & servi corrupti dari, propter dolum ipsius inducentis, & corruptoris servum, & ne huiusmodi impunitas in consequentiam trahatur. Itaque singularis casus est. Hucusque Canisius.

Si coniux non possit impedire adulterium, scientia non obest ei.

Quæ sic applicari possunt ad nostrum propositum. Fieri potest, ut coniux sciat adulterium, & tamen non consentiat; quia reclamat, vel non audet contradicere adultero, vel adulteræ propter metum vel verecundiam. Quod maxime contingit in foemina, quæ licet optimè sciat adulterium sui viri; quia tamen inferior est, non audet eum reprehendere; & ideo ejus taciturnitas non reputatur consensus. Secus viri, qui est superior, nisi & ipse ex metu, aut alia justa causa taceat.

200.
Leno non potest dimittere suam uxorem.
Castro.

Appolite Alphonfus à Castro sup. §. *Vi nostram*, circa finem: Quia (inquit) lenocinium non minus est crimen, imò multò magis, quàm adulterium, ut dicitur in l. *Palam*, ff. de Rit. nupt. hinc est, quòd maritus, qui lenocinium exercens uxorem suam prostituit, non potest illam propter hoc à se dimittere, ut dicitur in cap. *Discretionem*, de Eo qui cogn. consang. Injustum enim esset, ut qui in eodem crimine particeps fuit, illæsus manens alium damnaret. Facientes enim & consentientes eadem poenâ constringere debet, Paulo testante, qui sic ait

Rom. 1.

Rom. 1. *Non solum, qui talia agunt; sed qui agentibus consentiunt, digni sunt morte*. Tali enim lenoni uxorem suam prostituenti, qui illam propter adulterium accusare aut dimittere nititur, dici meritò poterit id, quòd idem Paulus Rom. 2. v. 1. similius ait: *Inexcusabilis es o homo omnis, qui alium judicas. In quo enim judicas alterum, te ipsum condemnas; eadem enim agis, qua judicas*.

201.
Quis hinc vocetur leno.

Voco autem, quatenus præsentem materiam respicit, lenonem, aut prostitutorem uxoris suæ, non solum eum, qui illi imperat adulterium; sed omnem illum, qui scivit, & noluit prohibere, quum potuit. Idem enim est, scientem non prohibere delictum inferioris, quum possit, & imperare. Hæc ille.

Itaque silentium viri communiter reputatur consensus, secus mulieris: Quàmvis nonnunquam fieri possit, ut taciturnitas viri non reputetur consensus, & mulieris reputetur; quando videlicet mulier potest sine gravi suo damno contradicere, vir autem non potest.

202.
Etiam foemina debet

Certè (inquit Averfa sup. §. *Si autem*) foemina, quæ tali sensu & animo vigeat, ut audeat à viro ejus adulterium recedere, vel debitum

Bosco de Matrim. Pars II.

denegare, multò promptius auctere poterat reprehendere virum, quando fructum sine suo damno sperabat. Ac licet uxor in regimine domus sit subjecta viro: tamen quoad debitum conjugalis fidei est illi par, ac pariter ejus officium est, viri adulterium, suique injuriam prohibere, si quando potest: pari enim modo dictum est ab Apostolo: *Vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier*. Sic ille.

prohibere
adulterium
viri, ex
Averfa.

Rogat aliquis: an vir tacitè consentiat, qui suspiciens adulterium uxoris, imò certò sciens, simulat se proficisci, interea eam observans cum testibus idoneis, ut eam possit de adulterio convincere, & ita dimittere? Responso negativa est D. Tho. 4. dist. 35. q. un. a. 3. ad 4. ubi docet, ut sup. audivimus, id esse viro licitum; non esset autem licitum, si eo casu taciturnitas reputaretur consensus, ut clarum est.

An dissimulans, ut possit adulterium convincere, consentiat.
D. Tho.

Igitur ad implicitum seu tacitum consensusm requiritur, ut sive vir, sive mulier, possit commode adulterium impedire, id est, ut non prohibeat, dum potest, & debet prohibere, quæ est communis doctrina. Et sic patet tota Conclusio, excepta illâ particulâ: *Etiam volentem*. Quæ utique videtur repugnare d. cap. *Discretionem*, ibi: *Præsertim invitam*.

203.
Quid requiratur ad implicitum consensusm.

Nam Gloss. ibi verbum, *Præsertim*, explicat, ut sit idem, quòd, *Tantum*. Et cap. *Significasti*, de Divort. verb. *Materiam*, ait: *Nec obstat, si replicaret etiam illa, ff. de Adult. l. 1. §. Si publico, nisi eam invitam tradidisset adulterandam; quia tunc non posset ei obicere adulterium*. Ergò si volentem tradidisset, posset ei obicere adulterium, juxta hanc Glossam.

Quid si mulier volens prostituitur?

Quam sequitur Richardus 4. dist. 35. a. 2. q. 1. dicens: Uxor adulterans de licentia mariti, si ab eo non compellitur, nec per metum, nec alio modo, propter tale adulterium potest quantum ad torum & habitationem à viro per judicium Ecclesiæ dimitti. Arg. ad hoc extrâ de Eo &c. *Discretionem*, ubi dicitur, quòd vir uxori adulterium non potest obicere, qui eam adulterandam tradidit, præsertim invitam. Per hoc enim, quòd dicit: *Præsertim invitam*, videtur dare intelligi, quòd si ad hoc non fuisset tradita invita, quòd vir illud adulterium sibi obicere posset: quia sicut dicitur in Glossa ibidem: *In talibus, qua sine peccato mortali committi non possunt, mandatum non obligat*. Sic Richardus.

204.
Richardus putat, posse eam dimittere.

Ratio itaque hujus sententiæ est; quia dum volens prostituitur mulier, est rea culpæ adulterij; secus, quando coacta; ut colligitur ex d. cap. ibi: *Sed nec affinitas, qua post contractum legitime Matrimonium inter virum & uxorem inique contrahitur, ei debet officere, quæ hujusmodi iniquitatis particeps non existit; eam suo jure non debeat sine sua culpa privari*. Ergò supponit Pontifex, mulierem, de qua ibi erat quæstio, non peccasse peccato incestus, & per consequens nec adulterij; quid ergò mirum, si vir adulterium non posset ei obicere? Censetur, quia si volens fuisset tradita, vir non posset ei obicere incestum, & eâ ratione negare debitum?

Ratio.

Verùm (inquit Sanchez sup. disp. 5. n. 4.) omnino

205.
Y y y z

Oppositam
sententiam
docet Sanchez,
et
probat eod
cap.

omnino tenendum est, sufficere, ut de viro beneplacito uxor etiam volens committat adulterium, ne ob id à viro dimitti possit. Quod aperte probat textus d. cap. *Discretionem*, ibi : *Præsertim invitum*. Nam de natura illius dictionis implicativæ, *Præsertim*, est, asserere certum, & denotare seu implicare idem esse in casu magis dubio contrario. Atque ita vult textus, idem dicendum esse, quando uxor volens prostituta est à viro.

Quid in d.
textu signi-
ficet ly
Præsertim

Nec valet dicere : *Præsertim*, accipi pro *Tantum* ; quia ea est impropria usurpatio, ut docet Sylvester Sum. verb. *Maximè*, n. unico dicens : Maximè dupliciter sumitur, scilicet pro *Tantum*, & stat improprie, quandoque verò stat proprie, & ponit idem in casibus alijs ; sed majorem rationem in expresso. Proprietas autem verborum (inquit Sanchez) servanda est, nec ab ea recedere licet, nisi quando in significatione propria verificari minimè possunt.

206.
Objectio.

Planè, inquis ; sed hoc est quod quæritur, an possint verificari in propria significatione ; quandoquidem dum volens prostituitur, reverà delinquat contra fidem matrimonialem adulterando ; dum autem nolens, non peccat peccato adulterij, saltem externo ; neque interno, si desit consensus etiam internus. Et alioqui, sicut dixi, quæ volens traderetur consanguineo sui viri, non foret privata jure petendi debitum.

Solvitur.

Respondeo disparitatem esse ; quòd in præfenti materia locum habeat condonatio partis, & compensatio delictorum, ut patebit ex dicendis : secus in poena incestus, ut suo loco ostendimus ; jam autem qui uxorem suam volentem prostituit, particeps est ejusdem culpæ, & videtur delictum condonare.

207.
Infidelis
conversus
indebitè res-
ponsus coha-
bitationem
infidelis, non
potest ei ob-
jicere forni-
cationem.
D. Tho.

Et consimiliter, si vir infidelis, conversus ad fidem, recusavit retinere uxorem consentientem cohabitare absque contumelia creatoris, non poterit ei, conversæ ad fidem, objicere fornicationem tempore infidelitatis admittam, ut docet D. Tho. 4. dist. 39. in fine exposit. literæ, ibi : *Et dicendum, quod si mulier conversa repetat virum suum conversum, vir non potest excipere contra eam de fornicatione prius commissa, si ipse occasione fornicandi dedit ; puta si noluit cohabitare ei volenti cohabitare sine contumelia creatoris.*

Fundamen-
tum hujus
doctrina.

Sed quòd fundamentum hujus doctrinæ ? Non utique ratione occasionis illius datæ ; quia solum fuit occasio remota : sed dicendum est (inquit Sanchez sup. n. 8.) id esse quoddam repudij genus, cum ille infidelis conjux omninò à consortio maritali excludatur. Et cum infidèles existiment dissolvi Matrimonium per repudium, non potest fornicatio illa damnari tamquam adulterina ; & subinde non potest esse causa divortij. Deinde : eo ipso quòd infidelis ipse omninò exclusus est, videtur excludens quasi liberam facultatem concedere ad usum sui corporis absque Matrimonij injuria. Sic ille.

208.
Idem dicto
de marito
negante co-
ram Iudice

Et n. 9. consequenter docet : quòd si, marito negante coram Iudice Matrimonium, quod, quia probari non potuit (ut si fuit clandestinum ante Concil. Trid. vel obicere Parochus, & te-

stes, coram quibus est celebratum post Trid. & non est in libro scriptum, aut ille non compareret) dissolutum est Matrimonium : non potest uxor tunc transiens ad alias nuptias, easque consummans, ratione hujus adulterij dimitti à priori viro. Quia eam omninò dimittens, negansque Matrimonium ; & obtemperans sententiæ dissolutionis illius, dedit causam propinquam adulterij illius. Et idem credo, si tunc illa fornicetur. Quia militat eadem ratio occasionis propinquæ datæ. Sic ille. Ac proinde ratio impliciti consensus seu condonationis.

Matrimo-
nium.
Sanchez.

Quæ ratio non videtur militare, quando datur occasio solum remota, qualis est ejectio injusta, & subtractio alimentorum ; præsertim, si adulterium subsequens non fuerit prævisum ; aut si prævisum, tamen non intentum, neque ad hoc ordinatum ; arg. l. 38. de Statulib. *Non omne ab hæredis persona interveniens impedimentum statulibero, pro expleta conditione cedit ; sed id dumtaxat, quod impedienda libertatis factum est.*

209.
Dare occa-
sionem re-
motam non
est tacitè
consensus.

Veluti, dum quis exponit seipsum periculo remoto peccati, v. g. adulterij, nequidem implicitè censetur in eo consentire ; ergò similiter, dum exponit uxorem, dando occasionem remotam adulterij, non censetur implicitè in illud consentire ; cum illa occasio ad id minimè fuerit ordinata ; sed adulterium contingat omninò contra voluntatem mariti.

Probatu
à
simili.

Sed contra : potest commodè & tenetur lapsus uxoris impedire ; quippè tenetur injustè ejectam revocare, & alimenta non subtrahere, quo factò ipsa non adulterabitur ; ergò si non facit, censetur implicitè consentire, juxta ultimam partem Conclusionis ; atque adeò non poterit propter hoc adulterium celebrare divortium.

210.
Objection.

Et ideo Aversa sup. ut audivimus, distinguit inter adulterium prævisum, & non prævisum ; quamquam in jure talis distinctio non reperitur. Nec miram ; quia ex occasione remota vir non prævidet rationabiliter, nec debet prævidere uxorem lapsuram ; & idcirco, per se & communiter, non censetur tacitè in adulterium, per accidens ex mala uxoris voluntate secuturum, consentire ; jus autem loquitur de eo, quod frequenter accidit.

Solvitur.

Cæteroque, si vir prævideret & posset commodè impedire, ei alimenta subministrando, aut ejectam revocando, nec vellet facere ; non video, quin implicitè consentiret ; atque adeò dicerem cum Aversa, quòd tali casu non posset uxori adulterium objicere : sicuti cum, nullà datà occasione, scit uxorem adulteraturam, & non vult impedire, tamen commodè posset. Vel detur disparitas inter illos casus. Eam expectabo à doctoribus. Interim pergam ad compensationem criminum, quæ hic habet locum, ut sup. diximus. Erit igitur

211.
Resolutio
Auctari.

CON-